

Verloren

Min Kym

Verloren

Een wonderkind zonder instrument

Vertaald uit het Engels door
Catalien van Paassen

Oorspronkelijke titel: *Gone. A Girl, a Violin, a Life Unstrung*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Viking, 2017

© Min Kym, 2017

© Vertaling uit het Engels: Catalien van Paassen, 2017

© Nederlandse uitgave: Hollands Diep, Amsterdam 2017

Omslagontwerp: bij Barbara, Amsterdam

Typografie: Crius Group, Hulshout

Foto auteur: © Toby Jacobs

ISBN 978 90 488 3324 5

ISBN 978 90 488 3325 2 (e-book)

NUR 320

www.hollandsdiep.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Hollands Diep is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Luister tijdens het lezen

Penguin Random House en Warner Classics zijn een samenwerking aangegaan om bij dit boek een begeleidend album uit te brengen.

Tijdens het lezen kunt u luisteren naar een aantal muziekstukken die beschreven worden in het boek en zijn uitgevoerd door Min Kym. De meeste fragmenten zijn originele opnamen van concerten. De fragmenten zijn speciaal voor deze uitgave samengebracht op cd door Warner Classics. Wanneer er van de muziekstukken die Min Kym beschrijft een audiofragment beschikbaar is, ziet u in de kantlijn een .

Gone: The Album is een uitgave van Warner Classics en is onder andere beschikbaar op Apple Music en Spotify. Het album is ook te koop via Amazon en Bol.com en verkrijgbaar in uw boekhandel of muzikwink.

Voor meer informatie kunt u terecht op:
www.gonethealbum.com.

- ♩#1 *Salut d'Amour*
Edward Elgar; 1999, Abbey Road, piano: Gordon Back
- ♩#2 *Méditation*, uit de opera *Thaïs*
Jules Massenet; 1999, Abbey Road, piano: Gordon Back
- ♩#3 *Capriccio nr. 16*
Niccolò Paganini; 1990, Royal College of Music
- ♩#4 *Introductie en Rondo Capriccioso*, Op. 28
Camille Saint-Saëns; 1997, Abbey Road, piano: Gordon Back
- ♩#5 *Vioolsonate in D*, Op. 115
Sergei Prokofiev; 2001, Abbey Road
- ♩#6 *Symphonie Espagnole in D*, Op. 21
Édouard Lalo; 2001, Abbey Road, met LSO en Barry Wordsworth
- ♩#7 *Poème*, Op. 25
Ernest Chausson; 1997, Abbey Road, piano: Gordon Back
- ♩#8 *Vioolconcert in D*, Op. 77, tweede deel
Johannes Brahms; 2009, Henry Wood Hall, met Sir Andrew Davis en het Philharmonia Orchestra
- ♩#9 *Vioolsonate nr. 3 in D*, Op. 108, eerste deel
Johannes Brahms; 2009, Champs Hill, piano: Ian Brown

Ik heb over mijn viool gedroomd. Ik sta te wachten tot ik aan boord kan gaan van een vliegtuig, misschien op weg naar een concert, misschien op de terugweg ervan. Ik zou het niet weten. Ik ben alleen. Misschien zou ik samen met mijn moeder of mijn oude leraar moeten zijn. Ik weet het niet. Ik heb mijn viool bij me, maar de vrouw achter de incheckbalie zegt dat hij in het vrachtruim moet. Dat wil ik niet, hij is nog nooit in het ruim gestopt, maar zo zijn de regels van deze luchtvaartmaatschappij, of heb ik soms een formulier niet goed ingevuld? Ik heb het gevoel dat het allemaal mijn eigen fout is. Ik til de koffer op en zet de viool op de lopende band. De vrouw doet een label om het handvat en zet met een trap van haar voet de band in beweging. De viool siddert even, alsof hij een duwtje in de rug krijgt, wat hij niet leuk zal vinden, en dan wordt hij afgevoerd en zie ik hem langzaam tussen de rubberen flappen verdwijnen. Kiept hij om aan het eind, alsof hij van een rots valt? Ik kan het niet goed onderscheiden, maar op dat moment zegt iets mij dat ik mijn viool nooit meer zal terugzien. Even later zit ik in het vliegtuig, of misschien ben ik juist weer van boord gegaan. We hebben gevlogen of we zijn geland, of er is

iets gebeurd waardoor we moeten uitstappen. Dat is het. Er is iets gebeurd waardoor we het vliegtuig uit moeten. Iedereen is opgelucht dat hij ongedeerd is, maar ik weet dat er iets verschrikkelijks is gebeurd. Niemand wil zeggen wat het is, maar er is iets verschrikkelijks gebeurd. Er wordt iets omgeroepen. Er is een explosie in het ruim geweest. We zullen moeten wachten tot we horen wat er met onze bagage is gebeurd, welke koffers gespaard zijn gebleven en welke niet. Het wachten duurt eindeloos. Niemand komt mij vertellen of mijn viool leeft of dood is. Ik ben alleen en toch ben ik nauwelijks aanwezig. Ik ben verdwenen. Ik ben niet meer echt mijzelf. Dat is een verontrustende gedachte. Dan zeg ik tegen mezelf dat ik me geen zorgen hoeft te maken. Het is een droom. Er is geen vliegtuig, geen vrachtruim, geen explosie. Mijn viool is bij mij. We zijn veilig. Ik ben heel.

Ik word wakker. Het is helemaal geen droom.

1

Zo begon het.

We waren een Koreaans gezin en woonden in Londen. Mijn vader was als werktuigbouwkundige in dienst van Daewoo, dat toen nog geen auto's maakte. Het bedrijf was in die tijd nog niet zo bekend. We woonden drie jaar in Engeland. Ik leerde Engels op school, net als mijn oudere zusje. Thuis spraken we Koreaans. Natuurlijk deden we dat. We zouden immers uiteindelijk naar huis teruggaan.

Intussen leerden we Engelse gewoonten. Mijn zusje en ik gingen elke week naar de plaatselijke muziekschool, die mijn moeder in de Gouden Gids had gevonden, en ik zat daar elke week met bungelende beentjes terwijl mijn zusje pianoles kreeg. Ze was goed, mijn zus. Ik luisterde naar haar spel en vroeg me af of het ooit mijn beurt zou zijn.

Ik ging schrijven en pakte de pen op met mijn linkerhand. Nee, dat mocht niet van mijn moeder. Ik moest mijn linkerhand op mijn rug houden en mijn rechter gebruiken. Op school had niemand er wat van gezegd, maar zij maakte zich zorgen om wat mensen ervan zouden denken als we terug waren in Korea. Daar bracht linkshandigheid ongeluk. Dus ging ik

rechts schrijven. Korea was nog steeds onze eindbestemming. We gingen naar een Koreaanse kerk en een keer per week naar een Koreaanse school, tweeënhalve uur bij ons vandaan. Maar ik kreeg bloedneuzen van dat reizen, dus leerde mijn moeder mij zelf lezen en schrijven. Korea was ons ware thuis.

Toen stelde mijn moeder mij op een dag de vraag waarop ik had gewacht, en alles werd anders.

‘Wil je muziek maken?’

Ze had al besloten dat ik geen piano zou gaan spelen. De muziekschool had maar één pianoleraar en geen ruimte voor mij op de dag dat mijn zusje les had. Als ik de piano koos, zou mijn moeder mij op een andere dag moeten brengen, en dat zou het hele doel van de onderneming onderuithalen. Het moest iets anders worden. Er waren maar twee vrije plaatsen op dezelfde tijd van mijn zusjes pianoles: een trompetles en een vioolles. De trompet trok mij totaal niet. Maar de viool! Ik danste bij de gedachte.

Ik moest een week wachten, een week waarin die vrije ruimte onbenut openlag, waarin een viool onaangeraakt op mij lag te wachten. Ik vond het bijna onverdraaglijk. Het vooruitzicht knaagde aan mijn botten. Ik moest iets doen. Mijn zusje en ik speelden voor het slapengaan altijd spelletjes, we voerden samen kleine toneelstukjes op. De een was serveerster, de ander klant; de een was dokter, de ander patiënt. Ik dacht op die leeftijd dat ik dokter zou worden. Ik had zelf een keer in het ziekenhuis gelegen en voelde me prettig bij de artsen die voor mij zorgden en bij het idee dat ik later net als zij

mensen beter zou maken. Maar nu wilde ik geen toneelstukje doen. We zouden duetten gaan spelen. Dus maakte mijn zusje een toetsenbord van papier terwijl ik uit onze kinderencyclopedie de vorm van een viool natekende en uitknipte. We speelden samen ons duet. Toen het was afgelopen, nam ik mijn viool mee naar bed en speelde verder onder de dekens. Hij was stil, maar ik kon hem horen. Hij woog niets, maar ik kon hem voelen.

Mijn beste vriendin zat ook op vioolles. Ze bood mij haar kwartviool te leen aan, maar die was te groot. Dus ging mijn moeder naar de plaatselijke muziekhandel en kocht een piepklein achtste viooltje. Het was een grof fabrieksexemplaar uit China, maar toen ik hem vasthield, voelde ik de liefde die erin zat. Ik had mezelf al een paar instrumenten eigengemaakt, zo had ik mezelf piano, blokfluit en mondharmonica leren spelen. Tegen het eind van de dag had ik 'Twinkle, Twinkle, Little Star' onder de knie.

Het was tijdens mijn eerste les, of misschien mijn tweede, het precieze moment is moeilijk aan te wijzen, maar laat ik zeggen dat ik meteen wist dat vioolspelen niet iets vóór mij, maar míj was. Het voelde allemaal zo gemakkelijk, zo natuurlijk; hoe de viool tegen mijn lichaam aan lag, mijn vingers zo gemakkelijk in die positie. Er was niets onhandigs of vreemds aan: mijn arm strekte zich, mijn hand pakte de hals, mijn kin en schouder drukten tegen de klankkast, mijn beide benen stonden stevig op de grond. Het had iets normaals dat volkomen vertrouwd aanvoelde. Ik wist dat ik alles zou kunnen

spelen. Alles. Dat was geen grootspraak (ik was een verlegen kind dat niet graag op de voorgrond trad), ik wist dat ik niet alleen mijn thuis en mijn stem, maar ook mijn element had gevonden. In deze wereld kon ik zwemmen. Ik kon duiken en omhoogschieten. Ik kon meedeinen op golftoppen en me laten meevoeren door rivieren, met de stroom mee of juist ertegenin zwemmen. Ik voelde me een bevrijd mens, voor het eerst echt levend vanbinnen.

Ik leerde hoe ik de grote strijkstok van paardenhaar moest bewerken met het blokje hars, hoe dat harde blokje veranderde in zacht, wit poeder dat de snaren bedekte en de lucht in dwarrelde. Met de geharste stok ontdekte ik hoe je geluid uit de viool kon toveren, hoe je hem kon verleiden. Maar er was een probleem: ik kreeg astma van de hars. Ik was er allergisch voor en kon nooit langer dan een halfuur spelen voor ik werd geveld door een vreselijk piepende ademhaling, mijn borst in een ijzeren greep en mijn longen verkramp, snakkend naar lucht die er niet was. Ik kreeg steroïden om de aanvallen tegen te gaan. Maar in plaats van een belemmering, werd mijn astma een aanwijzing voor mijn talent. Ik kon niet zoveel studeren als anderen, niet zoveel uren maken. Maar dat hield me niet tegen. Ik boekte toch vooruitgang die het normale tempo ver overschreed. Astma, soms een slopende aandoening, werd een teken van mijn behendigheid, het merkteken van een kind met bijzondere vaardigheden. Ook andere kinderen hadden astma. Maar de mijne bewees dat ik anders was dan anderen. Ik kwam erdoor bovendrijven.

Ik zwom nu snel, ondergedompeld in mijn element. Ik bereikte binnen acht weken niveau twee en een maand later niveau vier. Ik weet dat dit onwaarschijnlijk klinkt, maar zo snel en gemakkelijk ging het. Ik pakte de viool op. Ik speelde. Mijn enige frustratie was het geluid dat uit het hout kwam; ik wist dat dit beter kon. Ik was er van begin af aan op gebrand niet als een klein kind te klinken. Ik wilde een volwassen stem, kende instinctief het verschil, wist wat dat was, hoe zo'n volwassen stem klonk. Het oor was de drijvende kracht, niet de vingers. De vingers waren niet meer dan botjes en spieren. Het spel, het wezen ervan, wat het kan zijn en moet zijn, kwam vanuit het oor. Ook het oor was mijn element. Ik had een absoluut gehoor.

Mijn wereld heeft altijd uit geluid bestaan. Ik kan me niet herinneren dat ik ooit geen noten kon lezen. Mijn moeder zegt dat ze het mij nooit heeft geleerd, en ik kan me daar ook niets van herinneren. Ik weet nog wel dat mijn vader ooit van een zakenreis thuiskwam met een xylofoontje, dat gekleurde staafjes had waarop de naam van elke toonsoort – A, B, Bb, C – stond aangegeven. Misschien heb ik het zo geleerd. In ieder geval werden de woorden van de muziek mijn favoriete taal, waarin ik de wereld hoorde en haar duidde. Een fietsbel was in Es. Het gekraak van een deur in c groot. Wanneer ik mensen hoorde praten, luisterde ik naar het ritme van hun woorden en stembuigingen, meer dan naar wat ze feitelijk zeiden.

Niveau twee, niveau vier, het klinkt als doorbuffelen. Goed, het zal aanpoten zijn geweest, maar het was vooral leuk. Ik

kon het. Mijn leraar zal me hebben gestimuleerd, maar ik was me daar nooit van bewust. Lessen waren geen lessen, het waren reisjes, elk weer net iets anders, elk op weg naar een nieuwe bestemming. We speelden duetten. Hij noemde mij zijn kleine assistent en ik ging de klas rond om de instrumenten van de andere leerlingen te stemmen. Ik was de jongste in een klas van tien. Hij begreep dat ik vooral een perfectionist was, dat ik het heel belangrijk vond hoe het geluid eruit kwam, dat het me nooit alleen om de tonen ging. Hij leerde mij de muziek als een verhaal te zien. Bij de meeste stukken die ik met hem speelde – Wieniawski's *Légende*, Elgars *Salut d'Amour* – vertelde hij mij een verhaal en als dat er niet was, verzon ik zelf iets en spon ik verhalen en mythen dooreen, zoals over Icarus die te dicht bij de zon vloog.

Hij gaf me lp's op verjaardagen, met feestdagen en met Kerstmis; niet alleen maar vioolmuziek, maar wel altijd klassiek, altijd iets wat goed was voor mijn oren. Beethovens Vierde was als een kalverliefde. Ik viel er genadeloos voor. Er was meer, maar de muziek die uitblonk, die alles bevestigde waarin ik al geloofde, was het dubbelalbum van de van oorsprong Oostenrijkse violist Fritz Kreisler. Ik had nog nooit van Kreisler gehoord, wist niets van de verhalen over hem, had nooit echt beseft wat een kracht een viool, de juiste viool, kon uitstralen (al wist ik het diep vanbinnen wel, denk ik). Maar toen ik Kreisler hoorde spelen, werd mij pas echt duidelijk wat er mogelijk was en besepte ik waartoe een viool in staat is, dat hij een geheel eigen stem, persoonlijkheid en

kijk op dingen heeft. Kreisler maakte me duidelijk dat een viool leefde en ademde en met zijn ziel naar de hemel reikte. Ik luisterde naar zijn opnamen van Brahms en Beethoven, maar ook naar zijn eigen composities, *Liebesleid*, *Liebesfreud* en *Schön Rosmarin*, en ronduit betoverende stukken zoals Dvořáks *Humoresken*. Ik draaide ze eindeloos, onvermoeibaar, en steeds vol verwondering over het fenomeen Kreisler: hoe zijn spel, zijn viool en elke toon die hij speelde Kreisler was. Misschien was dat het moment waarop ik begreep dat ook ik een eigen stem had.

Ik was inmiddels bevorderd van mijn Chinese fabrieksviool naar een beter gemaakte kwartviool. Het afscheid stemde mij zowel opgelucht als verdrietig, al heb ik er nooit écht afstand van gedaan. Ik heb hem nog steeds. Hij was een deel van mij, en is dat nog steeds, zoals alle violen die ik heb gehad. Ik heb ze allemaal bewaard – op één na.

Mijn zusje was van ons muziekschooltje opgeklommen naar de Purcell School, in Harrow on the Hill. Net als op haar muzieklessen was ik jaloers op haar leeftijd. Ze was negen, ik zeven. Zij kwam thuis met stoere verhalen over zingen in het koor en de hele dag muziek maken, terwijl ik wegwijnde op mijn basisschooltje met mijn schamele wekelijks uurttje vioolles. Ik snakke naar bevrijding. Toen deed zich op een dag een onverwachte kans voor. Ik was met mijn moeder op de Purcell School om mijn zusje op te halen. Ik had mijn viooltje bij me. Het schoolhoofd, John Bain, was er ook. Hij vroeg: 'Kun je daarop spelen?' Het was bedoeld als een vriendelijke,

tegemoetkomende vraag die elke volwassene aan een kind zou kunnen stellen, maar ik vatte het op als een verzoek. Natuurlijk kon ik dat. Ik haalde mijn viool tevoorschijn en begon te spelen. Ik speelde Bachs *Vioolconcert in a-klein*. Toen ik klaar was, zei hij dat hij de regels misschien wat kon oprekken. Ik kon twee jaar eerder dan gebruikelijk worden aangenomen. En hij zou ook proberen financiële steun te regelen, gezien de kosten voor mijn ouders.

Zomaar een uurtje op een namiddag, en ineens lag daar een stralende toekomst voor me. Ik kon hem bijna zien.

Ik leefde al in twee werelden: de wereld van de muziek en mijn andere leven op school. Of waren het er drie: muziek, school en thuis? Ons huiselijk leven was compleet anders dan dat van anderen. Mijn zusje en ik begonnen als kinderen pas aan onze maaltijd als onze vader de zijne op had. Als wij klaar waren, was het mijn moeders beurt. Eerst vader, dan de kinderen en moeder als laatste, dat was de onwrikbare Koreaanse volgorde. Ook andere dingen die wij doodnormaal vonden, zouden onze vrienden verbijsterend of zelfs verschrikkelijk hebben gevonden. Als ik een glas water wilde, moest ik daar toestemming voor vragen. Het ging er niet om mij dat te kunnen weigeren, het ging om respect, om erkenning van de pikorde. Die liep van boven naar beneden. Mijn vader liet mijn moeder niet autorijden. Ze had het graag gewild, maar hij was onvermurwbaar. Zijn woord was wet en we zagen hem zelden. Tegen de tijd dat wij wakker werden, was hij al naar zijn werk. Als hij terugkwam, lagen wij al in bed. In de

weekenden ging hij golfen dus dan zagen we hem ook niet. Hij was een afstandelijke, maar vriendelijke man, met een sonore, soms angstaanjagende stem. Mijn moeders stem was hartelijk en grappig, met een onvoorspelbare springerigheid erin. Ze kookte voor ons, deed de huishouding en leefde eenzaam naast een afstandelijke echtgenoot. Als hij een avond in het café was geweest, nam hij vaak nog laat collega's mee naar huis en verwachtte dan dat zij een klein feestmaal voor zijn gasten op tafel toverde. En dat deed ze, met de nodige trots. Zo ging dat in Korea.

Het was geen kwestie van goed of fout, zo gingen de dingen nu eenmaal. De man, de vrouw, de kinderen. En kinderen werden, denk ik, in een bepaald licht gezien. Men hield van ze, maar op een manier alsof ze niet helemaal menselijk waren, geen dingen of poppen, maar kneedbaar, naar believen te verplaatsen, of niet. Mijn moeder liet mij veel alleen. Als ze met mijn zusje naar de dokter of de winkels ging, liet ze me alleen thuis. Ik had dan geen enkel besef van tijd, geen idee of ze zou terugkomen. Ik verstopte me met een bonkend hart achter de gordijnen, doodsbang dat er iemand op de deur zou kloppen. Dat zou nu niet meer gebeuren, maar in de jaren tachtig was dat onder expatmoeders iets heel normaal; Koreaanse mores die zich niet lieten miskennen. Van Koreaanse kinderen werd veel meer zelfstandigheid verwacht dan van westerse. Thuis was het de gewoonste zaak van de wereld om kleuters – sommige niet ouder dan vier jaar – in hun eentje naar school te zien lopen.

Ik ging naar de plaatselijke openbare basisschool. Ik had een vriendinnetje verderop in de straat. Ik vond mijn klasgenootjes best aardig; ze waren vriendelijk en ik vond het leuk om samen nieuwe dingen te leren. Maar mijn zusje en ik vielen op omdat we het enige Koreaanse gezin in de gemeenschap waren. Mijn zusje leek hier op haar nieuwe school beter mee om te gaan dan ik. Ik zag haar opbloeien en zelfvertrouwen krijgen, en wilde graag net zo thuis raken in de nieuwe wereld als zij. Op een morgen zette de hoofdonderwijzeres tijdens een ochtendbijeenkomst op school een plaat met folkmuziek op. Een stel oudere jongens en meisjes had een dansje ingestudeerd en ik was meteen een en al oor. Ik voelde hoe de muziek zich door mij verspreidde, een vorm aannam. Opeens voelde ik een tikje op mijn schouder en klonk er een stem in mijn oor:

‘Wat mankeert jou, wil je dansen of zo?’

Het was een van de oudere jongens. Ik hoorde het sarcasme in zijn stem. Ik besepte tot mijn ontsteltenis dat ik had meebewogen met de muziek. Mijn wangen gloeiden. Iedereen keek naar me. Ik kromp ineem en herpakte mezelf. Sindsdien zorgde ik er wel voor dat ik me inhield als ik muziek hoorde, dat ik niet meebewoog. Maar ik hield mezelf voor dat dit allemaal snel voorbij zou zijn, dat ik naar een muziekschool zou gaan waar kinderen zoals ik waren, die muziekinstrumenten bespeelden en waar het niet erg was als je met de muziek meebewoog. Dat deed muziek met je. Die beroerde je en bracht je hoe dan ook in beweging, vanbinnen, vanbuiten,

van alle kanten. En dat zou mijn wereld worden, ik stond op de drempel.

En toen werd het allemaal weggerukt. We hadden ruim vier jaar in Engeland gewoond. Mijn vader werd teruggeroepen naar Zuid-Korea. We vlogen terug.

We stammen uit een grote familie: mijn vader en moeder komen allebei uit een gezin met zeven kinderen en mijn ouders waren net zo blij hun familieleden terug te zien als zij ons. Mijn zusje leek het ook fijn te vinden. Korea bruiste van opwinding, want onlangs was bekend geworden dat ons land de Olympische Spelen van 1988 had binnengehaald. Het had de wereldwijde erkenning gekregen waar het al zo lang naar hunkerde, maar voor mij beloofde onze terugkeer alleen maar ellende. Ik moest terug naar een leven dat ik niet kende, een Koreaans leven volgens vaste regels en patronen.

Mijn zus en ik werden naar de plaatselijke school gestuurd. Ik vertelde niemand dat ik net uit Engeland kwam. In die tijd ging je niet weg uit Korea, dat was verkeerd en ik wilde niet opvallen. Ik werd een beetje gepest toen het nieuws uitlekte. 'Waarom werd je naar Engeland geëxporteerd? Ben je soms een pakje noedels?' Ik sloot vriendschap met twee meisjes. Ze leerden me de wetten van de Koreaanse speelplaats en zijn hiërarchie, hoe je problemen kon vermijden door je aan de regels te houden en nooit je huiswerk te vergeten. Lijfstraffen waren in Korea nog normaal en ik zag hoe de lerares een leerling voor de klas riep en hem met een houten zweepje een harde tik op zijn vlakke hand gaf. Mijn vriendinnen leerden

me dat ik oudere jongens en meisjes nooit met hun voornaam mocht aanspreken en hen 'oudere broer' of 'oudere zuster' moest noemen, hoewel er niets broederlijks of zusterlijks bij kwam kijken. (Tegen iemand die jonger was dan jij kon je zo grof doen als je wilde. Als jongste in het gezin was ik daar verontwaardigd over.) We moesten elke ochtend als soldaten heen en weer marcheren. We leerden hoe we de vlag moesten groeten, met onze handen op de rug. We zongen Koreaanse liederen, alles in uniform. We droegen slippertjes (het wordt in Korea als ongemanierd gezien om binnenshuis op schoenen te lopen). We wasten onze voeten voor we mochten eten. Het was heel anders dan mijn leven op de lagere school in Engeland, een complete aardverschuiving. Ik ging dus naar school. Ik kwam thuis en deed mijn huiswerk, hele bergen. In het weekend ging de arbeid door: een eindeloze stroom familie-aangelegenheden, uitjes, bijeenkomsten, allemaal gebonden aan plichten en regels. Je groette oudere mensen, knielde aan hun voeten. westers ongeloof sprong spontaan in mijn hoofd op: 'Wat is dit?' Maar er was hier geen sprake van keuze. In de Koreaanse maatschappij staat de familie centraal, en respect is alles.

De viool die ik had meegenomen, kwam zelden uit zijn kist en als dat eens gebeurde, was het een ramp.

Mijn moeder had met veel moeite een lerares voor me gevonden, op anderhalf uur rijden met twee bussen, ik met de viool op mijn rug gebonden en mijn moeder met de zware muziektas in haar hand. De lerares leek best aardig, maar was

totaal niet geschikt voor wat ik nodig had. Ze was nog nooit buiten Korea geweest en had geen gevoel voor de muziek die ik in mij had. Het werk dat ze me opdroeg had niets met muziek, met het gevoel ervan te maken; het was een kwestie van toonladders en vingerzettingen. Met andere woorden: regulering, juiste volgordes en uniformiteit boven alles. Als ik mijn vinger van de stok optilde, zag ze dat niet als een natuurlijke beweging die de eigenheid van de speler tot uitdrukking bracht, of de toestand van de viool, of de plotselinge sfeer van de muziek, maar als een aanval op haar autoriteit. Na een paar lessen begon ik te beseffen dat ze zelf nog geen noot had gespeeld. Spéélde ze eigenlijk weleens op haar viool? Op een dag vroeg ik haar of ze me kon laten zien wat ze bedoelde, in plaats van het mij te vertellen. Ze ontstak daarop in grote woede en mijn ogen schoten vol tranen, al probeerde ik dat te verbergen. Ze schreeuwde nog eens tegen me. De les zat erop. Na afloop berispte mijn moeder mij om mijn brutaliteit en herinnerde mij eraan dat we niet meer in Engeland waren. Ze zag in dat ik niet met opzet brutaal was geweest, maar ik moest begrijpen dat ik mijn leraren niet zo mocht bevragen of uitdagen. Ik was nu in Korea.

We gingen niet meer terug en zochten ook niet naar een andere lerares. Er werd besloten dat ik beter helemaal geen vioolles kon krijgen dan doorgaan met lessen die mijn gevoel van gemis alleen maar versterkten. De viool lag dus te verstoffen en als ik hem tevoorschijn haalde, voelde hij leeg aan, verwaarloosd, in de rouw – net als ik. Dit was een nieuw soort

ongelukkigheid, niet veroorzaakt door een gebrek aan liefde of door angst en onzekerheid, maar door een verpletterende ontkenning van mijn geest en mijn stem. Ik had nooit gedacht dat mij zoiets kon overkomen, dat zoiets sterks je kinderlichaam kon leegmaken, je van je bestaansreden kon beroven. Hoe had ik dat ook kunnen weten? Maar nu wist ik het. Ondanks mijn jonge jaren wist ik dat ik vanbinnen aan het afsterven was, dat mijn balans verdwenen was. Zes maanden kwijnde ik weg. Na een tijdje deed het er niet meer toe. Afgezien van mijn viool deed niets ertoe. Ik had me erbij neergelegd dat ik in het niets zou oplossen.

Hoelang het had kunnen doorgaan, en of ik zou zijn hersteld zonder de volgende gebeurtenis, valt nauwelijks te zeggen. Het is moeilijk om een andere uitweg te bedenken, maar het gebeurde. Mijn vader werd naar Libië overgeplaatst, een land dat constant in beroering was. Het was duidelijk dat we niet met hem zouden meegaan. Mijn moeder had twee keuzes: in Korea blijven, of teruggaan naar Engeland. In Korea blijven was voor haar en mijn zus een uitstekende optie. Maar voor mij zou het uitlopen op een ramp, en dat wisten mijn ouders. Mijn toekomst, zoals zij die voor zich zagen, had al een embryonale vorm aangenomen. John Bain van de Purcell School was zijn belofte ruimschoots nagekomen. De school nam contact op. Wilde ik nog steeds meedoen komend schooljaar? Ze hadden de minister van Binnenlandse Zaken een brief geschreven, hem de situatie uitgelegd, mijn vooruitzichten geschetst en een volledige beurs van de staat en permanente

verblijfsvergunningen voor ons allemaal geregeld. Ze hadden niet duidelijker kunnen zeggen dat ze mij heel graag wilden hebben. Het was een indicatie voor wat ze in mij zagen, iets wat ook mijn ouders niet ontging. Toch was het een moeilijke beslissing voor ze om hun biezen weer te pakken, Korea te verlaten en terug te keren naar dat eigenaardige westen. Het ging niet eens om de carrière van het gezinshoofd. Het zou omwille van het jongste lid van het gezin zijn, en dan ook nog een meisje. De rest van de familie was er fel tegen gekant, niet in het minst om historische redenen. Westerlingen kunnen zich de paranoia waar Zuid-Korea destijds onder leed moeilijk voorstellen. De generatie van mijn grootouders had de Koreaanse Oorlog overleefd, en de littekens daarvan waren groot en diep.

Al mijn grootouders hadden hun jonge jaren doorgebracht in een Korea dat niet was verdeeld, dat één was – zij het bezet door Japan. Mijn grootvader van mijn moeders kant stamde uit een adellijk geslacht, de Yu, en hij was hun jongste zoon. De familie woonde in een reusachtig landhuis met tachtig kamers, dat van de ene op de andere generatie overging. Op het land werden rijst en watermeloenen geteeld. In Korea, en ook in Engeland – denk ik – was het vroeger zo dat de oudste zoon alles erfde, op voorwaarde dat hij voor zijn ouders en grootouders zou zorgen. De jongere zoon (of zonen) kreeg niets. Mijn grootvader werd toen een soort ondernemer. Hij was charismatisch, een fantastische verkoper en goed in zaken, en ging op zoek naar een ambacht waarmee hij

een zaak kon beginnen en zijn gezin kon onderhouden. Toen de oorlog uitbrak, dook hij onder, diep in het oerwoud. Als zoon van een landeigenaar zou hij bij represailles als eerste zijn opgepakt en geëxecuteerd. Hij was dertig. Hij had tegen die tijd vijf kinderen, mijn moeder was de jongste. Hij moest iets vinden waarmee hij hen kon onderhouden. Hij leerde kleermaken.

In 1951 woonde mijn moeder met haar broers en zusjes bij mijn grootmoeder in hun huis op het platteland. Het werd beschoten door vijandelijke vliegtuigen en mijn grootmoeder liep een ernstige beenwond op. Het been raakte ontstoken en er ontstond gangreen. Iedereen dacht dat mijn grootmoeder zou sterven, en haar jonge kindje met haar (want wie zou zich over het meisje ontfermen?). Er werd een graf gegraven en er werd al een lijkwade over hen heen gelegd. Maar mijn moeders oudste broer, die toen een jaar of twaalf zal zijn geweest, had andere plannen. Hij was een gretig lezer en had ergens opgepikt dat je gangreen kon stoppen door de aangetaste ledematen af te zagen. Dus dat deed hij. Met hulp van een oudere man zorgde hij voor een fles whisky, dwong mijn grootmoeder die half op te drinken en hielp bij het afzagen van haar been – het been van zijn eigen moeder. Ze verloor veel bloed, maar overleefde de ingreep, al was ze nog wel heel zwak. Toen het nieuws over mijn grootmoeders toestand mijn grootvader bereikte, wist hij via zijn connecties wat penicilline te regelen en stuurde die op. De penicilline gaf de doorslag en redde haar leven, maar ze was nog steeds zwak en kon niet voor mijn

moeder zorgen. Opnieuw nam mijn oom het heft in handen. Hij ging naar een vijver in de buurt, ving kikkers en gaf haar die te eten. Het eind van de oorlog bracht vrede, maar niet veel meer dan dat. Mijn familie had alles verloren: hun grote huis op het platteland, hun grond, hun geld. Toen mijn moeder opgroeide, met een gehandicapte moeder, werd zij als een moeder voor haar broertjes en zusjes die na de oorlog waren geboren. Ze kleepte hen aan, gaf hun te eten en zorgde dat ze naar school gingen. Ze was heel vindingrijk en had zelf ook een niet te stuiten ondernemende geest. Geen wonder dat de banden zo hecht waren.

Mijn vader was een telg uit de Kim-dynastie. Kim is een alledaagse naam in Korea. In het oude Korea noemde elke koning zijn persoonlijke bedienden naar zichzelf. Kim was een succesvolle koning en had veel bedienden. Mijn vader was een kind toen de oorlog ophield en had zijn eigen vader, die treinmachinist was, verloren toen hij drie jaar oud was. Na zijn dood ging mijn vader bij zijn oom wonen. De oom was de baas in huis. Zijn woord was wet. Hij stuurde zijn neefjes er elke dag op uit om vis te vangen voor het avondeten. Mijn vader ging met hen mee, hoewel hij op zijn vijfde niet veel kon uithalen; hij kan zich niet eens herinneren dat hij ooit iets ving. Wat hij zich wel herinnert, is dat zijn oom hun bij thuiskomst de vis afpakte en de buit tussen de volwassenen verdeelde. De jongetjes zagen er niets van terug op hun bord en kregen slechts restjes te eten. Maar zo was (en is, tot op zekere hoogte) de Koreaanse cultuur. Ouderen zijn belangrijk.

Die tellen. Kinderen zijn uitgesproken tweederangsburgers.

Mijn beide ouders hadden dus een zware kindertijd en het spook van Noord-Korea was zelfs jaren later nog zeer aanwezig. Er werd dagelijks opgeroepen om naar spionnen te speuren in de bus en gewaarschuwd voor kidnappers. Er was niets wat Noord-Korea niet kon of zou doen. Het idee dat mijn moeder mij weer zou meenemen naar het buitenland, weg uit de beschermende schoot van de familie, riekte voor hen naar de ergste Noord-Koreaanse uitwassen van ontvoering en hersenspoeling. Het trotseren van hun angsten zou de kloof tussen ons alleen maar groter maken.

Ja, ik was ongelukkig. Ik bevond me op de verkeerde plaats, maar op de dagen dat ik bij mijn grootmoeder was, vergat ik dat gevoel. Ze keek altijd naar de soaps die in het verleden speelden. Ze verlangde terug naar het Koreaanse leven van weleer. Ik denk dat veel oude mensen de tradities van hun land koesteren, waar ze ook vandaan komen. Het nieuwe Korea van na de oorlog was haar vreemd, een jungle van bedrading en beton, die hele lappen wegmaaide van wat haar vertrouwd was. Je moest nu diep in het Koreaanse platteland doordringen om iets van de schoonheid ervan – de weelderige, zware bloesem, het dichte en rustgevende groen – te ervaren. Ik vond het heerlijk om ernaartoe te gaan.

Ze had nog steeds een traditioneel Koreaans huis, alles op één verdieping en redelijk hoog, zodat je via een trap naar binnen moest. De voorkamer had uitzicht op de bergen. De sfeer ademde ruimte en rust en voorbije eeuwen. Het was er

aangenaam. De verwarming zat onder de vloer: in de kelder stonden een loeihete kachel en een grote berg kolen, en die kachel moest voortdurend worden gevoed met grote, samengeperste schijven. Een afdaling in de kelder was een serieuze (en hachelijke) missie vanwege het constante gevaar van koolmonoxidevergiftiging. Grootmoeder was kalligraaf en had zichzelf ook wandtapijten leren maken. Ze maakte de mooiste zijdeborduursels, die vaak hele verhalen verbeeldden. Misschien heb ik daar mijn spelgevoel aan te danken. Mijn moeder heeft nog steeds een kamerscherm dat het verhaal van een huwelijk vertelt. Eerst worden de jongen en het meisje geïntroduceerd, het volgende paneel toont hun bruiloft en in het volgende hebben ze kinderen. Het is zeer gestileerd en geïdealiseerd, maar zo ging het. Het leven kende fasen en daar moest je doorheen. Je stond er niet bij stil. Zo hadden mijn vader en moeder een gearrangeerd huwelijk. Mijn vader woonde bij zijn oudste broer, diens vrouw en natuurlijk mijn grootmoeder (de oudste zoon zorgde immers áltijd voor de ouders). Het was belangrijk voor hen om een geschikte vrouw voor mijn vader te vinden. Ze woonden tegenover mijn moeders oudste zus en deelden een tuin met haar. Mijn grootmoeder begon een praatje over de heg: 'Ik heb een heel knappe zoon die...' Of: 'O, ik heb een heel knappe jongere zuster die...' Gewoon een alledaags Koreaans gesprek. Ze hadden bij benadering dezelfde sociale status in het versplinterde Korea van de jaren vijftig. De families besloten hen te koppelen. Er was niets aan te doen geweest als